

Իրաքի և Լեվանտի իսլամական պետության» (ԻԼԻՊ) կազմակերպած զանգվածային կոտորածների գաղափարական հիմքերը

Խաչատրյան Ռ. Ա.

Շիրակի Մ. Նալբանդյանի անվան պետական համալսարան (Հայաստան, Գյումրի)
khachatryan_rafik@mail.ru

Վճռորոշ բառեր՝ Իսլամական պետություն, ահաբեկչություն, Մերձավոր Արևելք, միջազգային անվտանգություն, մահմեդականություն, ջիհադ, իսլամական գաղափարախոսություն ցեղասպանություն

Идеологические основы резни, организованной Исламским Государством в Ираке и Леванте (ИГИЛ)

Хачатрян Р.А.

Ширакский Государственный Университет им. М. Налбандяна (Армения, Гюмри)
khachatryan_rafik@mail.ru

Резюме: Одной из главных проблем современных международных отношений и мировой политики является терроризм. Временем оно становится более острым, и его этно-религиозное крыло представляет угрозу для всего человечества. Исламское государство, которое было образовано на Ближнем Востоке в 2014 году, получило свое отделение во многих частях мира за очень короткий период времени.

Основным предметом нашего исследования является изучение идеологических основ деятельности этой организации. В результате этих идей десятки тысяч ни в чем не повинных гражданских лиц уже были убиты, большинство из которых являются не мусульманами. Хотя эта организация не щадит и мусульманскую общину. Сегодня, как никогда ранее, международное сообщество должно объединиться и бороться против одной из самых серьезных проблем 21-го века.

Ключевые слова: Исламское государство, терроризм, Ближний Восток, международная безопасность, Исламизм, геноцид, джихад, Исламская идеология

The Ideological Foundations of the Massacre Organized by the Islamic State of Iraq and the Levant (ISIL)

Khachatryan R.A.

Shirak State University after M. Nalbandyan (Armenia, Gyumri)
khachatryan_rafik@mail.ru

Abstract: One of the major challenges of modern international relations and world politics is terrorism. It then becomes more acute, and its ethno-religious wing is a threat to the whole humanity. The Islamic State, which was formed in the Middle East in 2014, created its branch in many parts of the world in a very short period of time.

The main subject of our research is to study the ideological bases of this organization's activity. As a result of these ideas, tens of thousands of innocent civilians have already been killed, most of whom are non-Muslims. Though this organization does not spare the Muslim community as well. Today, more than ever, the international community needs to unite and fight against one of the 21st century's most serious challenges.

Keywords: Islamic State, terrorism, Middle East, international security, Islamism, genocide, jihad, Islamic ideology

2014թ. ամռանը աշխարհին մինչ այդ ոչ այնքան հայտնի «Իրաքի և Լևանտի իսլամական պետություն» (այսուհետ՝ Իսլամական պետություն կամ ԻԼԻՊ) ահաբեկչական խմբավորումը սկսեց կտրուկ ընդլայնել իր տարածքները: 2014թ. հունիսի 10-ին ԻԼԻՊ-ի ահաբեկիչները, դիմադրության չհանդիպելով,

գրավեցին Մոսուլը¹, հունիսի 11-ին՝ Տիկրիտը², իսկ մի քանի օր անց մոտեցան Բաղդադին: Հունիսի 15-ին ԻԼԻՊ-ի ահաբեկիչները

¹ Джихадисты захватили Мосул: Ирак на грани нового военного конфликта, 12.06.2014, <https://nv.ua/publications/zavtra-by-la-voyna-zahvat-mosula-dzhihadistami-otbrosil-irak-na-gran-novoy-voennogo-konflikta-296.html>

² В Ираке боевики захватили город Тикрит, 11.06.2014, <https://www.trend.az/world/arab/2284168.html>

զավթեցին Տալ-Աֆարը³: Ոգևորված նման հաջողություններից՝ ԻԼԻՊ-ի ահաբեկիչները 2014թ. հունիսի 29-ին իրենց ահաբեկչական խմբավորումը հռչակեցին «խալիֆայություն»⁴: Այսպիսով, հիմք դրվեց տխրահռչակ «Իսլամական պետությանը»:

Իսլամական Պետության անակնկալ ընդլայնումը մեծ ողբերգություն դարձավ Մերձավոր Արևելքում բնակվող էթնիկ ու կրոնական փոքրամասնությունների, ինչպես նաև՝ շիա մահմեդականների համար: ԻԼԻՊ-ը, կտրուկ ընդլայնվելով Իրաքում ու Սիրիայում, կարճ ժամանակում դարձավ աշխարհում ամենահարուստ ու դաժան ահաբեկչական խմբավորումը: ԻԼԻՊ-ն իր կազմավորման օրվանից աչքի ընկավ տեղացի խաղաղ բնակչության նկատմամբ բռնություններով ու կոտորածներով:

Օրինակ, 2014թ. հունիսի 11-ին ահաբեկիչները գրավեցին Մոսուլի «Բադուշ» բանտը և մահապատժի ենթարկեցին 670 շիա բանտարկյալների⁵: Շիաների մյուս զանգվածային կոտորածը տեղի ունեցավ հունիսի 16-ին, երբ ահաբեկիչները գրավեցին Տիկրիտի նախկին ամերիկյան ռազմաբազան և սպանողի ենթարկեցին գերի հանձնված 1700 շիա զինվորներին: Հետագայում այս փաստը վերահաստատվեց "Human Rights Watch" միջազգային կազմակերպության կողմից, երբ շիաների եղբայրական գերեզմանից հայտնաբերվեցին 770 աճյուններ⁶:

ԻՊ-ի գործունեությունից մեծ վնասներ կրեցին նաև տեղացի քրիստոնյաները: Գրավելով Մոսուլը, ահաբեկիչները քրիստոնյաներից պահանջեցին ընդունել իսլամ կամ վճարել կրոնական հարկ՝ ջիզյա, հակառակ դեպքում սպառնալով մահապատժի ենթարկել⁷: Քրիստոնյաների նկատմամբ

ԻԼԻՊ-ի ահաբեկիչները վարում էին բացահայտ խտրական քաղաքականություն՝ ամեն կերպ ստորացնելով նրանց: Ահաբեկիչները ավերում ու պղծում էին քրիստոնեական տաճարները, քրիստոնյաների տներին հատուկ նշումներ էին անում, ինչպես նաև ստիպում էին կատարել ստորացուցիչ աշխատանքներ: Ահաբեկիչների այս քաղաքականության արդյունքում բազմաթիվ քրիստոնյաներ ստիպված էին փախչել Մոսուլից⁸: 2015թ. փետրվարի 23-ին Ալ-Հասսաբայի մարզում ԻԼԻՊ-ի ահաբեկիչները ստորիների զանգվածային կոտորած կազմակերպեցին, որի արդյունքում սպանեցին տասնյակ մարդկանց, այրեցին քրիստոնեական տաճարը, ավերեցին ստորիների տները և փախստական դարձրեցին հարյուրավոր տեղացի ստորիների⁹:

Սակայն ԻՊ-ի ահաբեկիչների կողմից ամենածանր վնասը բաժին հասավ եզդի ժողովրդին, ինչը բացատրվում է եզդիների կրոնով: Պետք է հասկանալ, որ դարեր շարունակ եզդիական հասարակությունը եղել է ներփակված և իր ինքնությունը պահպանելու համար հնարավորինս քիչ է շփվել հարևան իսլամական ժողովուրդների հետ, ինչը, սակայն, մյուս կողմից ստեղծել է թյուր կարծիք եզդիների և նրանց կրոնի մասին: Արմատական իսլամիստները եզդիներին համարում են «հեթանոսներ», «անհավատներ» և «սատանայապաշտներ», որոնց պետք է ռչնչացնել: Նրանց կարծիքով, սպանելով եզդիներին, «ավտոմատ կերպով կհայտնվեն դրախտում»¹⁰: Եզդիների նկատմամբ նման վերաբերմունքն ունի շատ հին պատմություն: Դեռևս 2007թ. օգոստոսի 14-ին Սինջարում (Շանգալ) արմատական իսլամիստների կողմից կազմակերպված ահաբեկչության հետևանքով զոհվեցին 500 եզդիներ¹¹:

³ Боевики ИГИЛ захватили иракский город Тель-Афар, 16.06.2014, <http://waronline.info/irak/boeviki-igil-zachvatili-irakskiy-gorod-tel-afar.html>
⁴ ИГИЛ заявляет о создании "исламского халифата" в Ираке и Сирии, 29.06.2014, <http://www.vesti.ru/videos/show/vid/606918/>
⁵ Isis accused of ethnic cleansing as story of Shia prison massacre emerges, 25.08.2014, <https://www.theguardian.com/world/2014/aug/25/isis-ethnic-cleansing-shia-prisoners-iraq-mosul>
⁶ Ваис М., Хасан Х., Исламское государство: армия террора, Москва, 2016, стр. 55
⁷ Iraqi Christians flee after Isis issue Mosul ultimatum, 18.07.2014, <https://www.bbc.com/news/world-middle-east-28381455>

⁸ For the first time in 1600 years, no Masses said in Mosul, 30.06.2014, <https://www.catholicworldreport.com/2014/06/30/for-the-first-time-in-1600-years-no-masses-said-in-mosul/>
⁹ Боевики "Исламского государства" учинили расправу над ассирийцами в провинции Эль-Хасика, 23.02.2015, <https://tass.ru/mezhdunarodnaya-panorama/1785933>
¹⁰ There are reports of the Islamic State executing dozens of Yezidis, 03.08.2014, <https://www.pri.org/stories/2014-08-03/there-are-reports-islamic-state-executing-dozens-yazidis>,
¹¹ ISIS' Yazidi Genocide: Demographic Evidence of the Killings and Kidnappings, June 8, 2017 <https://www.foreignaffairs.com/articles/syria/2017-06-08/isis-yazidi-genocide>

Իսլամական պետության տարածումով եզրիները կանգնեցին բնաջնջման վտանգի առաջ: ԻԼԻՊ-ի ահաբեկիչները իսկական որս սկսեցին եզրի ժողովրդի նկատմամբ, որոնց «սատանայապաշտներ» էին համարում: 2014 թ. օգոստոսի 2-ի լույս 3-ի գիշերը ԻՊ-ի ահաբեկիչներին հաջողվեց առանց լուրջ դիմադրության հանդիպելու ներխուժել Մինջար: Մինջարը պաշտպանող քրդական փեշվերգայի ուժերը սկսեցին նահանջել՝ անպաշտպան թողնելով խաղաղ բնակչությանը: Իմանալով ահաբեկիչների ներխուժման մասին, ավելի քան 200 հազար եզրիներ, թողնելով իրենց տները, բարձրացան լեռները: Մինջարում մնացած եզրի խաղաղ բնակչությունը ենթարկվեց զանգվածային կոտորածների: Օգոստոսի 15-ին Կոչոյում, ըստ BBC-ի տվյալների, 80 եզրիներ սպանվեցին՝ հրաժարվելով ընդունել իսլամ¹²: Ավելի ուշ, Sky News-ի տվյալներով, սպանդի էին ենթարկվել 413 եզրիներ¹³: Հեղինակավոր միջազգային "Amnesty International" կազմակերպությունն ԻԼԻՊ-ին մեղադրեց Իրաքի հյուսիսում էթնիկ գտումներ իրականացնելու մեջ¹⁴:

Օանր էր նաև եզրի փախստականների վիճակը, ովքեր բարձրացել էին լեռները: Օգոստոսի 3-4-ը, ըստ UNICEF-ի տվյալների, ջրազրկումից մահացել էին 56 եզրի երեխաներ: Օգոստոսի 6-ի դրությամբ, լեռներում ջրազրկումից ու ցրտից արդեն մահացել էին 150 երեխաներ¹⁵: ՄԱԿ-ի քարտուղար Պան Գի Մունը եզրի փախստականների դրությունը գնահատեց «օրհասական»: ՄԱԿ-ի մարդու իրավունքների գլխավոր կոմիսարի տեղակալ Ֆլավիա Պանսիերիի խոսքերով «...փախստականների մեջ կան շատ հիվանդներ, ծերեր և երեխաներ, որոնք մահանում են հյուժվածությո-

յունից»¹⁶: ՄԱԿ-ի օգնության գործակալության մամուլ քարտուղար Ադրիան Էդվարդսի խոսքերով «...ջիհադիստների գործողությունները և Մինջարի լեռներում գտնվող փախստականների մոտ սննդի ու ջրի բացակայությունը ստիպում է այս իրադրությունը գնահատել որպես պոտենցիալ ցեղասպանություն»¹⁷:

ԻՊ-ի ահաբեկիչների գործունեությունից հատկապես խիստ տուժեցին եզրի կանայք ու աղջիկները: Իսլամական պետության ենթակայության տակ գտնվող տարածքներում պաշտոնապես գործում էր ստրկությունը, ազատորեն գործում էին ստրկական շուկաներ: Մտրուկները հիմնականում եզրի կանայք ու աղջիկներն էին, որոնց թիվն ըստ տարբեր տվյալների տատանվում էր 2500-4000-ի միջև¹⁸: Եզրի կանայք ենթարկվում էին սեռական շահագործման ու բռնությունների, նրանց ստիպում էին ընդունել իսլամ, իրենց կամքին հակառակ ամուսնացնում էին ԻՊ-ի ահաբեկիչների հետ: Եզրի կանանց խնդիրների բարձրաձայնման գործում մեծ դեր ունի 2018թ. նոբելյան խաղաղության դափնեկիր Նադիա Մուրադը, ով եղել էր ԻՊ-ի կողմից առևանգված և երեք ամիս անցկացրել էր ստրկության մեջ: Վերջինս, ելույթ ունենալով ՄԱԿ-ի Անվտանգության Խորհրդում, մանրամասն ներկայացրել է եզրի կանանց ողբերգությունը՝ կոչ անելով անգիջում պայքար մղել ահաբեկչության դեմ¹⁹:

ԻԼԻՊ-ի մարդկության դեմ ուղղված չարագործություններն այսքանով չեն սահմանափակվում: ԻԼԻՊ-ը մեղադրվում է նաև մարդկանց ներքին օրգանների վաճառքի մեջ: 2015 թ. փետրվարի 18-ին ՄԱԿ-ում Իրաքի մշտական ներկայացուցիչ Մուհամմադ ալ-Խակիմը հայտարարեց, որ ԻԼԻՊ-ը սպանում է մարդկանց և վաճառում նրանց օրգանները, իսկ որպես ապացույց նա բերում էր Իրաքի տարածքում հայտնաբերված եղբայրական գերեզմանները, որոնցում հայտնաբերված

¹² Массовую казнь езидов в Ираке совершили боевики ИГИЛ, 16.08.2014, <https://rusevik.ru/politika/162347-massovayyu-kazn-ezidov-v-irake-sovershili-boeviki-igil.html>

¹³ Премия имени Анны Политковской присуждена Виан Дахиль, депутату Иракского парламента, 06.10.2014, <https://www.novayagazeta.ru/articles/2014/10/06/61441-premiya-imeni-anny-politkovskoy-prisuzhdena-vian-dahil-deputatu-irakskogo-parlamenta>

¹⁴ "Исламское государство" обвиняют в этнических чистках, 02.09.2014, https://www.bbc.com/russian/international/2014/09/140902_amnesty_sis_ethnic_cleansing

¹⁵ Число погибших в горах Синджара будет расти, 07.08.2014, https://kurdistan.ru/2014/08/07/news-21939_CHislo_pogibshih_v_g.html

¹⁶ ООН об Ираке: жестокость непредставимых масштабов, 01.09.2014, https://www.bbc.com/russian/international/2014/09/140901_ira_q_massive_human_rights_abuses

¹⁷ США направляют в Курдистан солдат, ООН говорит о геноциде, 13.08.2014, http://www.newsru.co.il/mideast/13aug2014/usiraq_a204.html

¹⁸ ИГИЛ как угроза международной безопасности, под ред. Глазова А. В., Москва, 2015, стр. 74

¹⁹ Езидка рассказала в ООН о зверствах ИГИЛ (новости), 17.12.2015, <https://www.youtube.com/watch?v=Mjxv0LasZzg>

աճյուններն ունենին վիրահատական հետքեր և շատերում բացակայում էին ներքին օրգաններից որոշները²⁰:

Եզդիական ցեղասպանությունը ժամանակակից աշխարհի ամենազարհուրելի ոճրագործություններից է, որը ցավոք սրտի ցույց է տալիս, որ դեռևս XXI դարում աշխարհը կանգնած է ցեղասպանության վտանգի առաջ: Եզդիների դեմ իրականացված ցեղասպանությունը դատապարտվել է երկու տասնյակ երկրների, այդ թվում նաև Հայաստանի Հանրապետության²¹ և ՄԱԿ-ի²² կողմից: ԻԼԻՊ-ի ուժերը թուլացնելուց և նրանց շատ հատվածներից դուրս հանելուց հետո, ըստ վերջին տվյալների, Իրաքում հայտնաբերվել է ավելի քան 200 եղբայրական գերեզմաններ, որտեղ ամփոփված են 12 հազար աճյուններ²³:

ԻԼԻՊ-ի կողմից կազմակերպված այս գանգվածային կոտորածներն, ըստ էության, պայմանավորված էին Իսլամական պետության գաղափարական հիմքերով: ԻԼԻՊ-ի կրոնական գաղափարների հիմքում ընկած են պանիսլամիզմը և տակվիդիզմը: Պանիսլամիզմի գաղափարը ծագել է դեռևս XIX դարի կեսերին որպես արևմտյան գաղութատիրության պատասխան: Նրա հիմնական գաղափարախոսներն են համարվում ալ-Աֆղանին, Մաուդուդին և այլն: Ըստ պանիսլամիզմի, բոլոր մահմեդականները պետք է միավորվեն իսլամական խալիֆայության մեջ, որը պետք է հիմնված լիներ Ղուրանի սկզբունքների վրա:

Սկզբնավորվելով դեռևս վաղիսլամական ժամանակաշրջանում՝ իսլամական արմատականությունն իր ուրույն տեղը գտավ 20-րդ դարի մուսուլմանական երկրների սոցիալ-քաղաքական զարգացումներում և նոր մակարդակի հասավ 1970-ական թթ.: 20-րդ դարավերջին այն, թվում է, սպառել էր իրեն, սակայն 2001 թ. սեպտեմբերի 11-ի բռնարարք-

ները և արդի աշխարհաքաղաքական գործընթացները ապացուցում են հակառակը²⁴:

Արմատական իսլամական գաղափարախոսությունները հասկանալու համար, նախ և առաջ պետք է ուսումնասիրել նրանց ծագումը: Իսլամական ծայրահեղական գաղափարախոսությունների հիմքը դրվել է դեռևս XIV դարում՝ Տակի ադ-Դին Տայմիյայի կողմից: Ըստ նրա տեսության, իսլամական համարվող պետությունը պետք է անպայման ղեկավարվի մահմեդականի կողմից, իսկ հիմնական օրենքը պետք է լինի շարիաթը: Այս երկու սկզբունքներից մեկի չիրականացման դեպքում պետք է երկրի ղեկավարի նկատմամբ ջիհադ հայտարարվի և նրան գահընկեց արվի: Հետագայում Տայմիյայի այս գաղափարներն ավելի արմատականացան և հիմք դարձան նոր, ավելի ծայրահեղական իսլամական գաղափարախոսության՝ վահաբիզմի համար, որի գաղափարախոսն է հանդիսանում XVIII դարի իսլամական գործիչ Մուհամմադ իբն ալ-Վահաբը²⁵:

Ժամանակակից ծայրահեղական իսլամի զարգացման գործում, հատկապես կարևոր տեղ է զբաղեցնում Եզդիպոստում ձևավորված և հետագայում ամբողջ աշխարհով տարածված արմատական իսլամական «Մուսուլման եղբայրներ» կազմակերպությունը: Այն ձևավորվել է 1928թ.-ին ուսուցիչ Հասան ալ-Բաննայի կողմից: Հետագայում «Մուսուլման եղբայրների» վրա մեծ ազդեցություն է ունեցել գաղափարախոս Մայիդ Կուրբը: Այս ծայրահեղական կազմակերպության զարգացումը և տարածումը հիմնականում կապված էր 1940-ական թթ.-ի վերջերից սկսված արաբա-իսրայելական պատերազմների հետ: Ներկայումս «Մուսուլման եղբայրները» համարվում են ահաբեկչական կազմակերպություն և արգելված են աշխարհի մի շարք երկրներում²⁶

²⁰ *Цыганок А. Д.*, Война в Сирии и ее последствия для Ближнего Востока, Кавказа и Центральной Азии: русский взгляд, Москва, 2016, стр. 177

²¹ Армянский парламент признал и осудил геноцид езидов 2014 года в Ираке, 01.16.2018, <http://www.golosarmenii.am/article/61689/armyanskij-parlament-priznal-i-osudil-genocid-ezidov-2014-goda-v-irake>

²² ООН обвиняет "Исламское государство" в геноциде езидов, 19.03.2015, https://www.bbc.com/russian/rolling_news/2015/03/150319_rm_yazidis_un_is_genocide

²³ Начинается расследование преступлений ИГИЛ против езидов, 06.12.2018, <https://anfussian.com/B2-6829>

²⁴ *Քրիզոբրյան Ս.*, Իսլամական Պետություն.

սկունքներից մինչև խալիֆայության հռչակում, Երևան, 2016թ., էջ 9:

²⁵ *Багдасаров С. А.*, Ближний Восток: вечный конфликт, Москва, 2016, стр. 74

²⁶ Аналитический обзор: Негативные последствия включения "Братьев-мусульман" в число террористических организаций, 27.12.2013, <http://russian.people.com.cn/31520/8496910.html>

²⁷ Единый федеральный список организаций, в том числе иностранных и международных организаций, признанных в соответствии с законодательством Российской Федерации

Եգիպտոսում է ստեղծվում նաև (1960-1970-ական թթ.) իսլամի նոր, ամենաճայրահեղական ուղղությունը՝ տակվիդիզմը, որի ստեղծումը կապվում է Մուստաֆա Շուկրիի անվան հետ: Տակվիդիզմն իր էությանը ավելի մոտ է վահաբիզմին և նրա նման քարոզում է «մաքուր իսլամ», որը հիմնված է Ղուրանի բառացի մեկնաբանության վրա: Տակվիդիզմի հետևորդներն իրենց իրավունք են վերապահում անհավատության մեջ մեղադրել մնացած իսլամադավաններին և կոչ են անում ոչնչացնել նրանց²⁸: Տակվիդիստներն, ի տարբերություն շատ այլ արմատական իսլամիստների, կոչ են անում առաջին հերթին ջիհադ մղել մահմեդական երկրների ներսում՝ ընդդեմ իրենց կարծիքով անհավատ և «իրական իսլամից» հեռացած ղեկավարների և ոչ ծայրահեղական քաղաքացիների (հատկապես պետք է դաժան պայքար մղել շիաների դեմ), իսկ այնուհետև նոր անցնել արտաքին անհավատների դեմ ջիհադին: Տակվիդիստական գաղափարախոսության մեջ կա նաև արաբական մահմեդականների առավելության գաղափար, ինչն ըստ էության լրացուցիչ ռասիստական տարրեր է հաղորդում տակվիդիզմին²⁹:

Տակվիդիզմն ի սկզբանե, մինչև 2000-ական թթ., փոքր իսլամական սեկտա էր Եգիպտոսում, նրա տարածումն աշխարհով կապված է հորդանանցի հայտնի ահաբեկիչ Աբու Մուսաբ ազ-Չարկավիի անվան հետ, ով հայտնի էր շիաների նկատմամբ իր բացահայտ աստվածաբանությամբ³⁰: Ըստ էության, տակվիդիստական գաղափարներն ազ-Չարկավիի ջանքերով տարածվեցին Իրաքում և ի վերջո դարձան Իսլամական պետության գաղափարական հիմքերից մեկը:

Իսլամական պետության մյուս գաղափարական հիմքը դեռևս 2004թ. գրված Աբու Բաքր Նաջիի «Իգարատ ալ-Տավախաշ» կամ «Դաժանությամբ կառավարում» աշխատությունն է: Աբու Բաքր Նաջին (իրական անունը Մամիր ալ-Խլիֆավի) իր աշխատության մեջ, որպես

օրինակներ, ներկայացնում է Եգիպտոսում ջիհադիստների գործունեությունը և Աֆղանստանում ջիհադիստների մղած պայքարը ԽՍՀՄ-ի դեմ՝ թռուցիկ կերպով անդրադառնալով նաև Իրաքին: Այնուհետև Աբու Բաքր Նաջին ներկայացնում է իր ապագայի ջիհադի տեսլականը³¹:

«Դաժանությամբ կառավարում» գիրքը լայնորեն տարածված է ԻԼԻՊ-ի դաշտային հրամանատարների և շարքային ահաբեկիչների մոտ: Այն ԻԼԻՊ-ի ահաբեկիչները բարձր են գնահատում, քանի որ այս աշխատությունն արդարացնում է գլխատումը և այլ ռազմական դաժանություններ, որոնք համարում է ոչ միայն իսլամի տեսանկյունից թույլատրելի, այլ նաև խրախուսելի: Բացի սրանից, Նաջին հստակ սահմանազատում է ջիհադը և մյուս կրոնական սկզբունքները: Նաջին պնդում է, որ բավական չէ ջիհադի միայն տեսական ուսումնասիրումը: Նա ասում էր. «Նա, ով գործ է ունեցել ջիհադի հետ, գիտի, որ ջիհադը ոչ այլ ինչ է, քան բռնություն, դաժանություն, տեռորիզմ և սպանություն: Ես խոսում եմ ջիհադի ու պայքարի մասին, այլ ոչ թե իսլամի մասին, չպե՛տք է սրանք իրար խառնել»³²:

Մյուս աշխատությունը, որը նույնպես իր ազդեցությունն է ունեցել ԻԼԻՊ-ի գաղափարախոսության ձևավորման վրա, Աբու Մուսաբ ա-Մուրիի «Կոչ համաշխարհային իսլամական դիմադրության» գիրքն է: Այս գրքում ներկայացվում են ահաբեկչական պայքար մղելու մեթոդները, որոնցով նախատեսվում էր ստեղծել իրար հետ կապ չունեցող փոքր ահաբեկչական բջիջներ, որոնք պետք է ունակ լինեին պայքար մղելու առանց ղեկավարների³³:

Իսլամական պետության բռնություններն ու ընդգծված դաժանություններն ինքնանպատակ չէին և համապատասխանում էին նրա գաղափարական հիմքերին ու նրա որդեգրած ռազմավարությանը: Բռնություններով ԻԼԻՊ-ը նպատակ ուներ.

1. իր անդամների մեջ էլ ավելի ամրապնդել հավատարմությունը,

террористическими (на 14 марта 2019 г.), <http://www.fsb.ru/fsb/npd/terror.htm>

²⁸ Багдасаров С. А., Ближний Восток: вечный конфликт, Москва, 2016, стр. 70

²⁹ ИГИЛ как угроза международной безопасности, под ред. Глазова А. В., Москва, 2015, стр. 20

³⁰ Leiken R., Brook S., Who is Abu Zarqawi?, 18.05.2004, <https://www.cbsnews.com/news/who-is-abu-zarqawi/>

³¹ *Ufuk Ulutas*, The State of Savagery: ISIS in Syria, p. 12-14 <https://setav.org/en/assets/uploads/2017/03/ISIS.pdf>

³² Баїс М., Хасан Х., Исламское государство: армия террора, Москва, 2016, стр. 68

³³ ИГИЛ как угроза международной безопасности, под ред. Глазова А. В., Москва, 2015, стр. 27-28

2. գրավել պոստենցիալ սադիստական շեղումներ ունեցող հասարակության անդամներին,
3. բարոյալքել իր ներքին (տեղացի բնակչությանը) և արտաքին (Արևմուտքին) թշնամիներին,
4. վախի ու սարսափի մթնոլորտ ստեղծելով, ավելի հնազանդ պահել իր ենթակայության տակ գտնվող բնակչությանը³⁴:

Իսլամական պետության այս ռազմավարության հիմնական տուժողներն են հանդիսանում եզդի, քրիստոնյա և շիա անմեղ, խաղաղ բնակչությունը, որոնց դեմ ուղղված զանգվածային կոտորածներն ու էթնիկ գտումները ժամանակակից աշխարհի ամենադատապարտելի ոճրագործություններից են: Այս ոճրագործությունները կանխելու գործում հրատապ է դառնում նաև նախկինում իրագործված ցեղասպանությունների ճանաչման և դատապարտման հիմնախնդիրը, որն առաջին հերթին կարևորվում է՝ ելնելով հետագայում նմանատիպ ոճիրներից խուսափելու հրամայականից: Հիմնախնդիրը շատ կարևոր է նաև Հայաստանի Հանրապետության անվտանգության օրակարգի չափման համատեքստում, քանի որ ընդհուպ մինչև բնաջնջման սպառնալիքի տակ են հայտնվել նաև Մերձավոր Արևելքում գործող հայկական համայնքները, որոնք վերջին տարիներին առանց այդ էլ խիստ նոսրացել են:

Ելնելով մեր հետազոտությունից, կարող ենք եզրակացնել, որ ԻԼԻՊ-ը և նրա համախոհները գրեթե ոչ մի կապ չունեն իրական մահմեդականության հետ: Վերջիններս իսլամական գաղափարախոսությունը մեկնաբանում են իրենց բիզնես շահերին ձեռնտու տարբերակով: Այն ամբողջությամբ վերածվել է անօրինական բիզնես իրականացնող ահաբեկչական խմբավորման: Թեպետ այսօր ԻԼԻՊ-ը կորցրել է իր նախկին դիրքերը, սակայն դեռևս առկախված է մնում նրանից եկող անսպասելի վտանգը: Ուստի դրա դեմ պայքարի մեխանիզմները պետք է լինեն լավ մտածված, իսկ պայքարող պետություններն ու կազմակերպությունները՝ միասնական:

Օգտագործված գրականության ցանկ

1. **Գրիգորյան Ս.**, Իսլամական Պետություն. ակունքներից մինչև խալիֆայության հռչակում, Երևան, 2016: [Grigoryan S., Islamic State: from roots to the proclamation of Caliphate, Yerevan, 2016]
2. **Багдасаров С. А.**, Ближний Восток: вечный конфликт, Москва, 2016. [Bagdasarov S., A., Middle East: endless conflict, Moscow, 2016]
3. **Вэйс М., Хасан Х.**, Исламское государство: армия террора, Москва, 2016. [Ways M., Hasan Kh., Islamic State: The Army of Terror, Moscow, 2016]
4. ИГИЛ как угроза международной безопасности, под ред. **Глазова А. В.**, Москва, 2015. [ISIL as a treat for international security, edited by Glazova A., V., Moscow, 2015]
5. **Цыганок А. Д.**, Война в Сирии и ее последствия для Ближнего Востока, Кавказа и Центральной Азии: русский взгляд, Москва, 2016. [Tsigankov A., D., The war in Syria and its' consequences for Middle East, The Caucasus and Central Asia, Moscow, 2016]
6. **Leiken R., Brook S.**, Who is Abu Zarqawi?, 18.05.2004, հասանելի է <https://www.cbsnews.com/news/who-is-abu-zarqawi/>
7. **Ufuk Ulutas**, The State of Savagery: ISIS in Syria, հասանելի է <https://setav.org/en/assets/uploads/2017/03/ISIS.pdf>
8. Isis accused of ethnic cleansing as story of Shia prison massacre emerges, 25.08.2014, հասանելի է <https://www.theguardian.com/world/2014/aug/25/isis-ethnic-cleansing-shia-prisoners-iraq-mosul>

³⁴ **Цыганок А. Д.**, Война в Сирии и ее последствия для Ближнего Востока, Кавказа и Центральной Азии: русский взгляд, Москва, 2016, стр. 156-157